

MUHORAY ÁRPÁD – PAPP ANTAL

A vörösiszap-katasztrófa utáni helyreállítás, újjaépítés tapasztalatai I.*

A katasztrófavédelem nemzeti ügy. Annak érdekében, hogy a jövőben a veszélyhelyzeteket, katasztrófákat hatékonyan, eredményesen lehessen felszámolni, elengedhetetlen a tapasztalatok feldolgozása.

Magyarország *eddig legnagyobb ökológiai következményekkel járó ipari katasztrófája* 2010. október 4-én 12 óra után történt, amikor egy magántulajdonú vállalat, a Magyar Alumínium Zrt. területén a X. számú vörösiszap-tároló kazetta nyugati gátja átszakadt. A gátszakadás következtében nagyjából 1,7 millió köbméter vörösiszap és lúgos víz elegye a Torna patakon keresztül lezúdulva előtötte Kolontár, Devecser és Somlóvásárhely mélyebben fekvő részeit, szennyezte Somlójenő, Tüskevár és Apácatorna külső területeit.

Az iszapáradat miatt életét veszítette tíz kolontári lakos, kétszáznyolcvanhatan szorultak a településeken egészségügyi ellátásra, közülük százhuszan hosszabb kezelésre. Elsődlegesen hatvannégy ember állapota volt kritikus, őket az ajkai Magyar Imre Kórház-rendelőintézetben, a Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórházban, a győri Petz Aladár Megyei Oktatókórházban, a Honvédelmi Minisztérium Állami Egészségügyi Központban, a Péterfy Sándor Utcai Kórházban, valamint a Fővárosi Önkormányzat Egyesített Szent István és Szent László Kórház-rendelőintézetében látták el. A beavatkozás folyamán nyolc tűzoltó, egy katona és nyolc rendőr szenvedett első-, másodfokú égési sérüléseket, illetve légúti károsodást.

Az elsődleges felmérések szerint az iszapkár Kolontáron két utcában negyvenhét lakóingatlant és két önkormányzati épületet, Devecseren tizennyolc utcában kétszázhatvannyolc, Somlóvásárhelyen huszonegy lakóingatlant érintett. A károsultak összlétszáma elérte a hétszázharmincegyet. A mezőgazdasági területeken 1017 hektárt árasztott el. A sérüléseik alapján Devecseren kétszázhetven, Kolontáron harmincnégy, Somlóvásárhelyen három ingatlant kellett *lebontani*. Ezen felül súlyosan károsodott huszonkét vállalkozási, négy önkormányzati és egy egyházi ingatlan. 2011. december végéig 164 743 köbméter bontási törmelékot szállítottak vissza a kazettákhoz.

* A tanulmány második része a Belügyi Szemle következő számában jelenik meg.

A kormányzat felelősen intézkedett a kialakult helyzetben, a katasztrófavédelem és a tűzoltóság erőin kívül a rendőrség, a honvédség és a mentőszolgálat állománya mentette a bajba jutott lakosságot. Önkéntes segítő és a karitatív szervek, de egyszerű állampolgárok is tevékenykedtek a kárhelyeken. A környezeti szennyezés lokalizálására a környezetvédelmi és vízügyi hatóságok tették meg a szükséges lépéseket, gipszadagolással megátolták a szennyvezetés eljutását a Dunáig. A kormány tagjai, az érintett országos hatáskörű szervek vezetői a helyszínen irányították, ellenőrizték a feladatokat, hozták meg a szükséges döntéseket, tájékoztatták a hazai és nemzetközi médiát.

A katasztrófa bekövetkezése óta a kárenyhítésben-újjaépítésben 2011. december 30-ig *146 878 ember és 59 171 technikai eszköz* vett részt.

2010. október 9-én újabb gátszakadás veszélye állt fenn, ezért a kormány elrendelte Kolontár teljes *lakosságának kitelepítését*, Devecsernek pedig a kitelepítésre való felkészítését. Az újabb gátszakadás nem következett be, időközben elkészült a Kolontár védelmét szolgáló több mint hatszáz méter hosszú körgát három és fél méteres védőmagasságra, ezért a bevezetett lakosságvédelmi rendszabályokat visszavonták.

A mentés-mentés után 2010. december 6. után először Kolontáron, 2011. január 10. után Devecseren is megkezdődött az *új lakóparkok* építése, ezek Kolontáron határidő előtt, Devecseren határidőre, 2011. június 30-ig elkészültek.

Folyamatos volt a Vidékfejlesztési Minisztérium szervezésében a külterületek mentesítése, takarítása. A Kormányzati Koordinációs Bizottság Tudományos Tanácsának állásfoglalása szerint – figyelemmel a külterületi szennyvezetések mértékére – 267 hektárt kellett takarítani, e területekről, beleszámítva az előtött települések köz- és magánterületeit is, december 31-ig *1 091 343 köbméter* szennyezett földet szállítottak el.

A mentés, kárfelszámolás, újjaépítés, bontás *irányítására* a helyszínen a BM OKF főigazgatója közvetlen alárendeltségében katasztrófavédelmi operatív törzs, lakosságvédelmi és helyreállítási-újjaépítési felügyelő, 2010. november 4-től újjaépítési kormányzati koordinációs központ, majd 2011. július 1-jétől október 14-ig újjaépítési katasztrófavédelmi törzs működött a katasztrófavédelem tábornokainak vezetésével. 2011. október 15-től december 31-ig a Veszprém Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság újjaépítési operatív csoportja irányította az áthúzódó feladatok befejezését, alapvetően a másodlagos károk rendezését.

A védelemigazgatás, a megyei és helyi *védelmi bizottságok* a kezdetektől végezték a jogszabályban rájuk háruló feladataikat a térség és a települések

lakosságvédelmének szervezése érdekében. Meghatározó volt a *térség országgyűlési képviselőjének* részvétele a kárelhárítás, újjáépítés minden fázisában. Az akkor még kidolgozás alatt álló új katasztrófavédelmi törvénynek való megfelelés és az egységes irányítás megvalósulása érdekében *Pintér Sándor* belügyminiszter november elején levélben kérte a megyei védelmi bizottság elnökét és a polgármestereket, hogy folyamatosan egyeztessenek az újjáépítési kormányzati koordinációs központ vezetőjével.

A *lakosság kárenyhítésének* megoldása jogilag támogatási szerződések megkötésével történt, ennek során *száztíz*en választották az új építésű ingatlant, *százhuszonegy*en használt ingatlant vásároltak és *százhuszonegy*en pénzbeli megváltást kértek, utóbbi *ötvenhárom* esetben magában foglalta a helyreállítás pénzbeli támogatását is.

Az *ingóságai kárenyhítés* viszonylag hosszú idő felhasználásával, az önkormányzatok szervezésében valósult meg, a kiadott kormányhatározatok és a katasztrófavédelmi céllelőirányzat felhasználását szabályzó BM-rendelet alapján alkotott önkormányzati rendeletek szerint. *Háromszázharminchárom* rászoruló állampolgárral *ötszázkilencvenhat* szerződést kötöttek.

2011. október 4-re elkészült az elöntött városrész helyén Devecseren a városrehabilitációt is szolgáló *emlékpark*, Kolontáron a vörösiszap-katasztrófa áldozatainak *nemzeti emlékhelye*, az év végére pedig *háromszázhetvenhat* esetben a bejelentett és jogosan elfogadható másodlagos károk rendezésére is intézkedett a BM OKF.

A Kormányzati Koordinációs Bizottság tevékenysége

Az iszapkatasztrófa bekövetkezése után riasztották a Kormányzati Koordinációs Bizottság (KKB) operatív törzsét, az normaidőn belül megkezdte működését a Nemzeti Helyzetelemző-értékelő Központban, a Belügyminisztérium épületében. A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéstről szóló 1999. évi LXXIV. törvény végrehajtására vonatkozó 179/1999. (XII. 10.) kormányrendelet előírásai alapján az ágazatok és országos hatáskörű szervek képviselői a törzs munkájában folyamatosan, váltásos rendben vettek részt. A törzs tagjai által nyújtott ágazati információk összegzése, az igénybe vehető kapacitások nyilvántartása, az anyagi, szakértői, emberi erőforrások ismerete lehetővé tette az OKF és a minisztérium vezetése, valamint a kormányzat

számára a gyors döntést. A jelentési rendszer működtetése elősegítette a vezetés megbízható adatokkal történő folyamatos ellátását, a kialakult helyzet értékelését és jelentését, a média hiteles tájékoztatását.

Az *operatív törzsbe* delegáltak háttérben működtek az ágazati munkaszervek, elérhetőek voltak az adatbázisok, a laboratóriumok. Meghatározó volt a *tudományos intézmények és testületek* aktív és hatékony részvétele (például KKB Tudományos Tanácsa, Pannon Egyetem, Soproni Egyetem) a veszélyeztetés megállapításában és a védekezési feladatok és technológiák javaslatainak megfogalmazásában.

Az események kezdetétől fogva a KKB operatív törzs reggel és este, valamint szükség szerint jelentéseket állított össze és terjesztett fel az OKF főigazgatójához, illetve előkészítette a főigazgatónak a belügyminiszternek küldendő jelentéseit.

A KKB operatív törzs 2010. november 3-án nyolc óraker fejezte be a tevékenységét, feladatait az újjáépítési kormányzati koordinációs központ vette át, annak jelentései a továbbiakban a BM OKF Főigazgatási jelentésének mellékletei voltak, ezekből az OKF főigazgatója heti jelentéseket terjesztett fel a belügyminiszternek.

A KKB Tudományos Tanácsának tevékenysége

A kormányzati döntések tudományos megalapozottsága érdekében a BM OKF főigazgatójának felkérésére a KKB Tudományos Tanács és a Magyar Tudományos Akadémia szakemberei segítették a munkát.

A KKB Tudományos Tanács elnöke, Németh Tamás MTA-főtitkár vezetésével többször ülésezett a tudományos tanács és annak szekciói, intézetek és egyedileg szaktekintélyeket kértek fel egyebek között a vörösiszap építményekre kifejtett hatásainak megállapítására, a talajszennyezettség mérésére, a környezet, a folyóvizek lehetséges rehabilitációjának kidolgozására. A tudományos tanács folyamatosan együtt dolgozott az OKF vezetésével. A kutatómunkájukkal hozzájárultak, hogy a tragédia után egy nappal a hatóságoknak már elfogadható képük volt arról, mi történt, és szakszerű tájékoztatásuknak hála, sok rémhírt sikerült eloszlatni.

A tapasztalatok alapján a BM OKF és a Magyar Tudományos Akadémia vezetői együttműködési megállapodást írtak alá a katasztrófa elleni védekezési feladatainak eredményes megoldása és az összefogás hatékony szervezetének megerősítése érdekében. 2011. március 1-jén *A vörösiszap-katasztrófa követ-*

kezmények és tapasztalatok címmel konferenciát rendeztek a Magyar Tudományos Akadémián.

Az egyszemélyi vezetés szükségessége, irányítás, vezetés

A bekövetkezett katasztrófa következményei felszámolásának irányítására a kormányzat késedelem nélkül tábornoki vezetésű helyszíni operatív törzset hozott létre a katasztrófavédelem állományából. A Devecserre áttelepülő törzs munkájában a katasztrófák elleni védekezésben érintett valamennyi szervezet részt vett, és tevékenységük nyomán normalizálódott a helyzet a katasztrófa sújtotta területen.

Az operatív törzset vezető tábornokok a központosított védekezés irányításában, a helyszínre vezényelt polgári védelmi, tűzoltó-, rendőr- és honvédtisztek pedig az egyes beavatkozási területeken gondoskodtak a hatékony és eredményes védekezéshez elengedhetetlen szakértelemről. Ezzel garantált volt a kormányzat primátusa, a védekezésvezetés egyszemélyi rendszere, valamint a védekezésirányítás törzskari támogatása. A rendvédelmi szervek és a honvédség jelenlévő állománya jelentős szerepet játszott a közbiztonság fenntartásában is.

A belügyminiszter felhatalmazása alapján a katasztrófavédelem országos vezetője döntött a védekezésben részt vevő szervek és anyagi eszközök alkalmazásáról, a központi eszközök és tartalékok igénybeviteléről, valamint további polgári védelmi szaktisztek kárterületre irányításáról.

A vörösiszap okozta veszélyhelyzettel kapcsolatban a belügyminiszter 2010. október 28-án kelt levelében kérte *Lasztovicza Jenőt*, a Veszprém Megyei Védelmi Bizottság elnökét és Devecser, Kolontár és Somlóvásárhely települések polgármesterét, hogy a kompetenciájukba tartozó döntések, határozatok, intézkedések, rendeletek meghozatala előtt az operatív törzs vezetőjével konzultáljanak, és egyeztessék azok formai, tartalmi elemeit.

Az operatív törzset a 2010. november 4-én felváltó újjáépítési kormányzati koordinációs központ vezetője a munkaszervezet változása után az OKF-főigazgató közvetlen alárendeltségében látta el az *egyszemélyi vezetői feladatokat*. Ez a felelős vezetői kijelölés már megfelelt a katasztrófavédelmi törvény küszöbönálló módosításában elfogadandó szervezeti, felelősségi és irányítási rendszernek.

Az operatív törzs működésének tapasztalatai az újjáépítési kormányzati koordinációs központ létrehozásáig

A kormány a Htv. 197/A §-ában kapott felhatalmazás alapján kiadta a *veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről* szóló 245/2010. (X. 6.) kormányrendelet módosításáról szóló 247/2010. (X. 12.) kormányrendeletét, amellyel intézkedett a *Mal állami felügyelet* alá vonásáról és arról, hogy a magyar állam nevében a *kormánybiztos* jár el. A kormánybiztos, azaz az OKF főigazgatója a Mal állami felügyelete, a katasztrófa sújtotta térség lakosságvédelme, az újjáépítés előkészítése érdekében tizennyolc *felügyelőt* bízott meg a közigazgatás, a gazdasági élet és a katasztrófavédelem szakemberei köréből.

A 2010. október 12-től november 10-ig terjedő időszakban kijelöltek egy felügyelőt a lakosságvédelmi és helyreállítási-újjáépítési feladatok ellátására is (a továbbiakban: felügyelő), aki a kormánybiztos közvetlen alárendeltségében látta el a tevékenységét.

A 2010. október 4-én 12 óra után bekövetkező iszapkatasztrófa első helyszínéről, Kolontárról 12.28-kor érkeztek az *első jelzések* a Veszprém Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatósághoz, az ajkai tűzoltók 12.40-kor érkeztek ki, és ekkor észlelték a vörösiszap kiömlését. Devecserrel 13 órakor érkezett riasztás, ott akkor már számosan a háztetőkön, villanyoszlopokon vagy fákon várták a segítséget. 13.10-kor V. fokozatúra emelték a riasztást, majd az OKF főigazgatója az ország más területéről is a helyszínre rendelt tűzoltó, katasztrófa- és polgári védelmi, rendőri, országos mentőszolgálati és vízügyi, környezetvédelmi erőket.

Aktivizálták a KKB operatív törzsét, az OKF-en a veszélyhelyzeti központot, a helyszínen felállították az operatív törzset. Ennek vezetését először az OKF főigazgató-helyettese, majd a katasztrófavédelem tábornokai látták el váltásban.

A kárhelyszíni operatív törzs tevékenysége

A *kárhelyszínen az elsődleges tevékenység* az emberi élet és az anyagi javak mentése, a szükséges erők, eszközök és szervezetek (mentők, rendőrség, honvédség) helyszínre riasztása, munkába állítása, a beavatkozók irányítása, munkagépek és szükséges eszközök kirendelése, a munka- és védőeszköz-el-

látás megszervezése, valamint a média tájékoztatása volt. Gondoskodni kellett a lakosságvédelmi feladatokról, a felvonulási utak mentesítéséről, a holttestek felkutatásáról, az elsodort gépkocsik összegyűjtéséről, az állati tetemek összeszedéséről, a pincék zagyszivattyúzásáról, a savmarta gázpalackok begyűjtéséről is. Meg kellett valósítani rövid időn belül azt a kiemelkedő célt is, hogy a vörösiszap-szennyezés az élővizekben minél kevesebb kárt tegyen és ne érje el a Dunát; ezt gipsz és ecetsav adagolásával sikerült elérni. Utóbbi feladatok megszervezésében a Vidékfejlesztési Minisztérium környezetügyért felelős államtitkára, a térség országgyűlési képviselője, a megyei védelmi bizottság elnöke és az ÉDUKÓVIZIG igazgatója végzett nagy munkát.

A kezdeti időszakban a helyszíni operatív törzs vezetése a Kolontári Polgármesteri Hivatal elé települt a katasztrófavédelem vezetési autóbuszában, a kultúrházban kialakították a logisztikai bázist, a devecseri operatív csoport pedig Devecseren, a polgármesteri hivatalban kapott helyet.

A vezetési pont kolontári felállítását az első időkben indokolta, hogy arányaiban ez a település károsodott súlyosabban, emberek haltak meg, és egy akkor még esetlegesen bekövetkezőnek tartott második gátszakadás lehetősége (IX. kazetta északi fala) miatt a védekezés további szervezése is halaszthatatlanná vált.

Folyamatos volt a kialakult helyzetről az előljáró szervezetek történő információgyűjtés, a védekezéshez szükséges erők, eszközök pontosítása, helyszínre kérése, az eseményekről, a végrehajtott feladatokról a tájékoztatás, jelentések megtétele, felterjesztése.

A környéket a *rendőrség lezárta*, a forgalmat ellenőrző-áteresztő pontokon szabályozták éjjel-nappal. A lakók 23 óra után, elsődlegesen a vagyonbiztonság érdekében, nem hagyhatták el az otthonaikat. A károsodott ingatlanok lakóinak nagy részét a rokonaik fogadták be, de az önkormányzat és a Máltai Szeretetszolgálat az első pillanattól albérletről is gondoskodott. Kis időre sem maradt senki fedél nélkül. A sérültek ellátását a mentőszolgálat, illetve az egészségügyi szervek az egészségügyi ellátóponton, a rendelőintézetekben, a közeli kórházakban és az Állami Egészségügyi Központban végezték.

A rászorultak élelmezését naponta háromszor főzőpontok felállításával oldották meg, kezdetben jelentős részben önkéntes felajánlók működtetésével.

Korábban soha nem tapasztalt mértékű volt a *médiaérdeklődés*. Kolontár épen maradt részeit szinte teljesen elfoglalták a hazai és külföldi média tudósítói, parabolaantennás járművei. Az újságírók és tévéstábok sokszor már bal-eseti veszélyforrást idéztek elő a kárterületen. Ezt a tevékenységet a BM OKF főigazgatója utasítására az operatív törzs vezetője szabályozta, megha-

tározott időközönként kísérővel engedélyezte a kárhelyszínek látogatását. A lezárt terület bejáratánál sajtósátrat állítottak fel, a közvetítőkocsikat pedig a munkaterületen kívülre küldték.

A mentési és mentesítési munkákban a kezdetektől több száz ember és munkagép vett részt. Októberben naponta átlagosan *hétsszázhetvenkét ember és százkilencvennyolc* technikai eszköz működött közre a feladatokban, de volt olyan eset is a kezdetekkor, hogy *1336 ember és 292* eszköz volt a napi maximális erő.

Az első hetekben a katasztrófavédelmieken, tűzoltókon, rendőrökön, katonákon, vízügyi, egészségügyi, közlekedési és vasúti dolgozókon kívül a Mal Zrt. is naponta ötven lapátos munkást küldött a helyszínre.

A vörösszap-katasztrófa felszámolása és az újjáépítés egyik kezdeti lépéseként már 2010. október 5-én a helyszínen tartózkodó három veszélyhelyzeti felderítő csoport állománya (Veszprém, Fejér, Komárom-Esztergom megye) megkezdte a Devecseren előtött utcák *károsodott ingatlanjainak* tételes, listszerű *felmérését* (ekkor kétszázkilencvenkét károsodott ingatlant vettek nyilvántartásba), a lakójegyzék felvételét, a helyi okmányiroda lakónyilvántartásával való egybevetést (az okmányiroda szerint kilencszázötvenhatan voltak érintettek valamilyen formában), a lakók tartózkodási helyeinek összegyűjtését.

Devecseren két *mentesítő állomást* állítottak fel. A Kastélyparkban az Országos Mentőszolgálat működtetett *egészségügyi ellátópontot* a sebesültek, illetve a mentesítési munkálatok közben megsérültek ellátására. A kárelhárításban részt vevőknek védőeszközöket osztott a katasztrófavédelem. A lakosság a veszélyhelyzeti felderítő csoport gépjárműveinek hangosbeszélőin keresztül, valamint szórólapok és a helyi televízió képújságjának segítségével folyamatos tájékoztatást kapott a kialakult helyzetről, a vörösszap-szennyezés egészségügyi kockázatai csökkentésének lehetőségeiről, a követendő magatartási szabályokról.

A veszélyhelyzeti felderítő csoportok és a tűzoltók összegyűjtötték és ártalmatlanították a lakosság védelme érdekében a lúgmarta ipari és háztartási *gázpalackokat*. Az elhullott *állatok tetemeit* a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatallal egyeztetve, felügyeletük mellett konténerekben gyűjtötték össze. A *sérült gépjárművek* gyűjtőhelye a vasútállomás melletti területen volt kijelölve. Az állatmentő szervezetek megkezdtek a *sérült háziállatok* összegyűjtését, állatorvosi ellátását, etetését, azok állatmenhelyre szállítását.

A *kormányzati irányítás és felügyelet* a kezdetektől határozottan megvalósult. Október 7-én hat órákor a miniszterelnök személyesen szemrevételezte a helyszínen a kolontári károk nagyságát, a kárelhárítást, meghallgatta és jóvá-

hagyta az operatív törzs vezetőjének jelentését a feladatokról, majd a helyszínen nemzetközi sajtótájékoztatót tartott. A sajtótájékoztatón nagyra értékelte az addigi kormányzati, szakmai és társadalmi összefogást, a fegyveres erők és rendvédelmi szervek, köztük kiemelten a katasztrófavédelem munkáját.

2010. október 8-án délután és az esti órákban a Vidékfejlesztési Minisztérium környezetügyért felelős államtitkára az operatív törzs vezetőjével, az ÉDUKÖVIZIG igazgatójával, a térség országgyűlési képviselőjével, a megyei védelmi bizottság elnökével, a jelenlévő szakközegekkel, vezetőikkel áttekintették a X. kazetta gátjának helyzetét, annak *újonnan keletkezett repedéseit*, mozgását.

A Mal Zrt. éjszakai tanácskozásáról megtett jelentések figyelembevételével meghozott kormányzati döntés alapján azonnali végrehajtással október 9-én 6 órától megszerverték *Kolontár teljes kitelepítését* és Devecser kitelepítésének megtervezését, valamint a IX. kazetta esetleges megsérülése miatt az 1. számú kolontári gát haladéktalan megépítésének előkészítését.

A kitelepítés megkezdésére 2010. október 9-én reggel 6 órára a *helyszínre érkezett a miniszterelnök és a kormány több tagja, a BM OKF és az ORFK országos vezetője*. Fogadásukról, valamint a megyei és a készenléti ezred rendőri vezetőivel együtt a kitelepítést végrehajtó csoportok felkészítéséről, felsorakoztatásáról az operatív törzs gondoskodott. A *kitelepítő csoportokba* rendőr, tűzoltó, polgári védelmi tisztek, tiszthelyettesek, polgárőrök, valamint egy-egy önkormányzati képviselő-testületi tag került, elősegítve a hatóságok bizottsági képviselőjét a lakosság riasztásában, értesítésében és a kitelepítés végrehajtására történő felszólításában.

A kolontáriak Ajkára telepítése gyorsan és hatékonyan zajlott. A lakosok közül hatszázötvennégyen regisztráltak, az ő tartózkodási helyüket és elérhetőségüket rögzítették, negyvennyolc embert központilag helyeztek el az ajkai sportcsarnokba. A kitelepítettek ellátása, étkeztetése, elhelyezése, egészségügyi, pszichoszociális ellátása folyamatos volt, az operatív törzs naponta ellenőrizte. Szállítóeszközként az ajkai Volán buszok és a Magyar Honvédség nyolcvanhét szállító járműve szolgált. Devecser kitelepítését választási körzetenként, a stabil és mobil riasztóeszközök felhasználásával, öt vasúti szerelvény Devecser és Tüskevár vasútállomáson történő állomásoztatásával, a lakosság tájékoztatása mellett készítették elő. Győrótt tizennyolc befogadóhelyet terveztek és rendeztek be.

A kitelepítéssel egy időben kezdődött meg a Kolontári Polgármesteri Hivatal mellett a Templom-dombtól a Devecser–Kolontár útig tartó 630 méteres szakaszon az *1. számú gát megépítése*. A szervezési munkákban az ope-

ratív törzs is részt vett. A belügyminiszter utasításának megfelelően három napon belül a gát koronamagassága elkészült, ez egy esetleges újabb kazetta-gát-szakadás esetén már megóvta volna Kolontárt.

A gátalap elkészítése érdekében az újjáépítési munkacsoport a térség országgyűlési képviselőjével és a megyei főjegyzővel együtt közreműködött a kolontári Kossuth utcában kilenc ház kényszerbontásának a devecseri jegyző általi soron kívüli elrendelésében. A kényszerbontáshoz állami garanciaként az OKF főigazgatója által adott felhatalmazás alapján a tulajdonosokkal a kárpótlásukat garantáló szerződéseket a helyreállítási-újjáépítési felügyelő írta alá.

Az átcsoportosított erők, eszközök Kolontár és Devecser területén a polgári védelmi és tűzoltó tisztek mint *utcaparancsnokok* vezetésével *végezték a mentési-mentesítési munkálatokat*. Kiemelt feladat volt a települések utcáinak, járdáinak, vízelvezető árkainak, a szennyeződött házaknak, melléképületeknek és udvaroknak a tisztítása gépi és kézi erőkkel, speciális járművekkel, a tűzoltóság eszközeivel. E feladatokhoz naponta új védőruhát, sokszor védőcsizmát, porálarcot kellett adni a dolgozóknak, a személyi állománynak a katasztrófavédelem raktáraiból.

Naponta száz-hatszázötven teherautónyi iszapot hordtak a VI–VII-es kazettákra. Az úttestekről és a házak bejárata előtti területekről, az udvarokból az iszapszennyeződés eltávolítása után e területekre mindenhová gipszet szórtak a semlegesítés érdekében. A lakosság és a beavatkozó erők védelme érdekében ismertették a KKB operatív törzse által kiadott, a félálarc használatára vonatkozó tájékoztatót.

A veszélyeztetett gátszakasz, a X. kazetta északi fala elmozdulását a *veszélyhelyzeti felderítő csoport állománya mint a gáton felállított monitoring-állomás* folyamatosan figyelte, rádió-összeköttetéssel az operatív törzs vezetésével, a munkacsoportokkal, majd a későbbiekben Devecser és Ajka vasútállomásával. Ez a kialakított riasztási rendszer segítette a kolontári kárterületen dolgozók közötti pánik megelőzését is. A veszélyhelyzeti felderítő csoporton kívül a gát mozgásáról a vízügyi hatóság által alkalmazott geodéziai csoport is naponta jelentett, ezt az operatív törzs folyamatosan továbbította a felettes szervnek. E mérőcsoport adatszolgáltatása alapján 8-án délután világgossá vált, hogy a gátkorona elmozdulása a kezdeti helyzetéhez képest már tizenhárom milliméter, és a biztonság érdekében szükséges a helyzet áttekintése. Ennek alapján 9-én hajnalra rendelték el a kolontári lakosság kitelepítését.

A veszélyhelyzeti felderítő csoportok és a környezetvédelem laborkocsijai folyamatosan ellenőrizték a vízfolyások és ivóvízbázisok vízminőségét. A kutak nem szennyeződtek, az ivóvíz fogyasztható volt.

Az *operatív törzs* elöljárói döntés vagy engedély alapján előkészítette a hazai, az európai uniós és más külföldi *delegációk* fogadását, tájékoztatását, helyszíni kalauzolását. Az operatív törzs fogadta a KKB Tudományos Tanácsa, a mezőgazdasági ágazat, a kijelölt egyetemek talajszennyezettséget vizsgáló *szakértőit*, és többnyire gépkocsival, szerszámmal, felszereléssel, a beléptetés engedélyezésével lehetővé tette számukra a helyszíni munkavégzést. *Nemzetközi sajtótájékoztatókon* az operatív törzs részt vett az újságírók felvezetésében, tájékoztatásában, védőeszközzel történő ellátásában a kazettáknál és a kárterületen.

Az operatív törzs koordinálta a *Magyar Honvédség* és a rendőrség jelenlévő erőinek munkáját is a parancsnokaikon keresztül. A honvédség a helyszínen csúcsideőben négyszáztizennégy katonával, száznegyvenkét technikai eszközzel, valamint száztizenhárom emberrel és negyvenegy technikai eszközzel laktanyai készültségben vett részt a mentési-mentesítési feladatokban. Devecser feltételezett kitelepítéséhez rendelkezésre bocsátották a szállítóeszközöket, szakcsapataik végezték a kolontári híd kétlépcsős újjáépítését, vegyvédelmi alegységeik mentesítették a Devecserből a 8. számú főútra kihajtó járműveket.

A *rendőrség* a mentésben, kitelepítésben való részvétel mellett a zárást, a vagyonbiztonságot, a közlekedés rendjét segítette kezdetben naponta több mint száz rendőrrel.

A készenléti rendőrség parancsnoka és a megyei rendőrfőkapitány által irányított rendőri erőkkel az együttműködés szoros volt.

Az operatív törzs számos esetben egyeztetett a *MÁV* illetékes vezetőivel a Kolontár térségében 1,4 km hosszban sérült pályatest mihamarabbi helyreállítása érdekében. A sérült pályaszakasz helyreállítását a MÁV Zrt. Szombathelyi Pályagazgatósága 2010. október 21-re befejezte, addig a Devecser–Ajka szakaszon autóbuszok szállították az utasokat.

A lakosságvédelmi és helyreállítási-újjáépítési tevékenység

2010. október 12-től a *lakosságvédelmi és helyreállítási-újjáépítési felügyelő* a helyszínen az operatív törzs vezetőjével párhuzamosan, vele szoros együttműködésben, a kormánybiztos közvetlen irányítása alatt látta el feladatát.

A felügyelő vezetésével megalakult a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok vezényelt állományából egy hatfős *újjáépítési munkacsoport*, ennek

a feladata volt a kárt szenvedett lakosság elemi lakhatási feltételeinek megszervezése az önkormányzatok, karitatív szervezetek bevonásával, a károsodott ingatlanok számbavétele, a sérült ingatlanokat érő kár megállapíttatása, az ingatlan-nyilvántartás pontosítása, a kárenyhítés módozatainak igényfelmérése, az eladásra felkínált ingatlanok címeinek összegyűjtése, helyszíni ellenőrzése, a károsultak ideiglenes tartózkodási helyének és elérhetőségeinek nyilvántartása, kapcsolatfelvétel a Kós Károly Egyesülettel, kapcsolattartás a BM településrendezési és építésügyi helyettes államtitkársággal, részvétel az újjáépítés előkészítésében, valamint a napi jelentések készítése.

2010. október 12-én megtörtént a kihelyezett kormányülés programjának előkészítése, majd október 13-án, a veszprémi megyeházától kezdődő kiindulással sor került a kormányzati terep- és településbejárásra az előtött területeken, a kazettáknál, Kolontáron és Devecseren. *A kihelyezett kormányülést* a miniszterelnök döntése alapján, a devecseri városházán a jegyzői irodában tartották meg. A miniszterelnök a kormányúléson fogalmazta meg a kárt szenvedők kárenyhítésének alapelgondolását (új építés, használingatlan-vásárlás helyben, használt ingatlan más településen). A kormányülés után közös sajtótájékoztatót a belügyminiszter és a kormánybiztos tartott.

2010. október 13-ra a BM Építésügyi Főosztályának munkatársai elvégezték *a károsodott ingatlanok első felmérését*, és elbontandó, helyreállítható-megtartandó, illetve tovább vizsgálandó kategóriákba sorolták őket.

Az újjáépítési csoport 2010. október 18-ig előzetesen felmérte a károsodott ingatlanok *tulajdonosainak kárenyhítésre vonatkozó igényeit*. E szerint hetvenen kívántak új ingatlanba költözni, Devecseren ötvenen, más településen hetvenen kértek használt ingatlant, a pénzt választotta negyvenhét, devecseri lehetőséget kért konkrétum nélkül huszonnyolc és egyéb igényeket fogalmazott meg öt család. Ez a számvetés többszöri véleménykérés után nagyságrendileg alapul szolgált a kormányzati kárenyhítés elgondolásának véglegesítéséhez, ennek alapján a kárenyhítés költségeinek előzetes megbecsüléséhez. Kolontáron ötvenhárom kérdőívet dolgoztak fel, akkor új házat kért huszonhárom, más településre kívánt költözni kilenc, pénzt kért hat család, a többiek házat helyreállíthatónak minősítették.

A BM településrendezési és építésügyi helyettes államtitkársága az újjáépítési munkacsoporttal, a megyei főjegyzővel, a települések polgármestereivel, a földhivatal vezetőjével kijelölte *az új lakóparkok pontos helyét*, elvégeztették az ott található telkek értékbecslését, valamint megkezdték a tulajdonosokkal a vételi tárgyalásokat.

Az újjáépítési munkacsoport Devecseren közreműködött az önkormányzat által folyósítandó segélyek elbírálásához szükséges igazolások és információk összeállításában is. Első alkalommal az önkormányzat kétszázhuszonegy rászoruló családnak ítelt meg támogatást a kárenyhítési alapból.

A lakosságtól begyűjtötték a hozzájárulásukat az adataik kezeléséhez, valamint elkészítették a megrongálódott ingatlanok tulajdonosainak telefonos elérhetőségi és tartózkodásihely-listáját, valamint BM-utasításra a jelzólaggal terhelt ingatlanokról és a lakásbiztosításokról szóló kimutatást. Lista készült arról is, hogy az adott ingatlanok tulajdonosai melyik biztosítótársaság ügyfelei voltak.

Az újjáépítési munkacsoport levélben szólította fel a három település polgármesterét, hogy az iszapkatasztrófiával *érintett károsultakról készüljön teljes adatbázis*, mivel az addig készült számos részlista adatai nem egyeztek a földhivatali, okmányirodai és lakosság-nyilvántartási adatokkal.

2010. október 24-én Kolontár, Devecser és Somlóvásárhely polgármesterei aláírásukkal hitelesítették a BM építésügyi szakértői által elkészített listát a bontandó megsérült ingatlanokról.

A *kárfelmérés részét alkotó értébecslések* megindításához az ajkai Közeti Földhivataltól megrendelték az érintett ingatlanok hiteles tulajdonilap-másolatait, a települések jegyzői megkezdték az életvitelszerű tartózkodást bizonyító igazolások kiállítását.

Az önkormányzatok megrendelése alapján a Hungaro-Justitia Igazságügyi Kárszakértő Kft. hozzálátott a bontásra ítélt ingatlanok értébecsléséhez, mely a továbbiakban a jogi munkacsoportnak tárgyalási alapul szolgált a károsultak tájékoztatásához és a későbbi szerződések bázisát adó nyilatkozatok felvételéhez.

2010. november 3-án a Belügyminisztérium által felkért, a kormánybiztos által megbízott, tapasztalt ügyvédekből létrehozott *jogi munkacsoport* (az újjáépítési munkacsoport részeként) Kolontáron megkezdte a *károsultak nyilatkoztatását*, ehhez előzőleg az újjáépítési munkacsoport készítette elő a szükséges és pontosított dokumentumokat (lakosok névjegyzéke, elérhetősége, helyrajzszám-, utca- és házsámlisták).

A BM OKF főigazgató-helyettesi szervezetei által küldött listákból az újjáépítési munkacsoport nyilvántartást készített az ország területén *megvásárlásra*, illetve *bérlésre* felajánlott *ingatlanokról*, amit a kárt szenvedő települések polgármestereinek rendelkezésére bocsátottak. Devecserben száztizenhárom ingatlant kínáltak eladásra, ezek használhatóságát, minőségét az újjáépítési munkacsoport a helyszínen ellenőrizte.

A védekezést már az első napokban megtekintette Pintér Sándor belügy-, Hende Csaba honvédelmi, Fazekas Sándor vidékfejlesztési, Borbély László román környezetvédelmi miniszter, Illés Zoltán környezetügyi, Kontrát Károly BM parlamenti, Tállai András BM önkormányzati államtitkár, Kocsis Máté, az országgyűlés rendészeti bizottságának elnöke, Bakondi György tűzoltó altábornagy, a BM OKF főigazgatója, Hatala József rendőr altábornagy, országos rendőrfőkapitány, Benkő Tibor vezérezredes, vezérkari főnök, Lévai Anikó, az Ökumenikus Caritas nagykövete, Mádl Dalma, a Katolikus Caritas nagykövete, Habsburg György, a Magyar Vöröskereszt elnöke és Maximilian N. Teleky, az Amerikai Magyar Koalíció elnöke. Helyszíni fogadásukban és tájékoztatásukban a felügyelő és az újjáépítési munkacsoport, valamint az operatív törzs is részt vett.

A felügyelő jelen volt a meghirdetett lakossági fórumokon, tájékoztatta a lakosságot a kormányzati kárenyhítés módozatairól, az elvégzett munkákról, illetve válaszolt a feltett kérdésekre. Médiamegkeresés esetén a kormánybiztos sajtófelelőssel egyeztetve nyilatkozott a hatáskörébe tartozó kérdésekről.

2010. november 4-én jóváhagyták a vörösiszap okozta veszélyhelyzet felszámolására létrehozott *újjáépítési kormányzati koordinációs központ működési rendjét*, így az eddigi újjáépítési munkacsoport szerves egységként része lett az újjáépítési kormányzati koordinációs központnak. Eddigi feladata kiélezült az emlékpark és emlékhely kialakításának, a településrehabilitáció, az építésügyi hatósági feladatok, a bontási munkálatok végrehajtásának összehangolásával, az előrehaladási jelentések összeállításával, az újjáépítés kivitelezésének időarányos teljesítésének koordinálásával. A felügyelő megbízólevelének visszavonására 2010. november 10-i hatállyal került sor, ez után hetes, majd kéthetes váltásban vezényelték az újjáépítési kormányzati koordinációs központ parancsnoki tevékenységének ellátására.

Az újjáépítési kormányzati koordinációs központ parancsnokai a későbbiek folyamán *fogadták és kalauzolták* a helyszínre látogató Schmitt Pál köztársasági elnököt és a feleségét, az Európai Unió polgári védelmi ügyekért felelős biztosát, a belga belügyminisztert, a szlovák honvédelmi minisztert, az Európai Unió környezetvédelmi ügyekért felelős biztosát, a Kínai Köztársaság tajvani külügyminiszter-helyettesét, illetve a vörösiszap-katasztrófa bekövetkezének okát vizsgáló parlamenti bizottság elnökét és a bizottság tagjait.

Szabó Mátét, az állampolgári jogok országgyűlési biztosát 2011. október 11-én az újjáépítési katasztrófavédelmi törzs parancsnoka tájékoztatta a helyszínen.

Az újjáépítési kormányzati koordinációs központ működése

Az újjáépítési kormányzati koordinációs központ a feladatok térségi összehangolása, a helyszíni irányítás és koordináció érdekében jóváhagyott ügyrendje alapján műveletirányító, jogi, újjáépítési és logisztikai munkacsoportot hozott létre a veszélyhelyzet kihirdetésének végéig, 2011. június 30-ig, majd a BM OKF főigazgatója hasonló összetételű, de kisebb létszámú újjáépítési katasztrófavédelmi törzset működtetett 2011. október 14-ig.

A műveletirányító munkacsoport feladata volt a mentesítés, fertőtlenítés megszervezése, irányítása, ehhez polgári védelmi és tűzoltótszektökből utcaparancsnokok vezénylése, a riasztási, berendelési, szállítási, lakosságátjájékoztatási feladatok végzése, az építésügyi hatósági feladatok, a bontási munkálatok, az építési és műszaki ellenőri feladatok koordinálása, a kitelepítés szervezése, a kitelepített lakosság (ideiglenes lakóhely-elhagyásra kötelezettek) nyilvántartása, eredeti lakóhelyükre történő visszatérésük koordinálása.

A jogi munkacsoport végezte a lakóépületekben keletkező károk rendezése során az új lakóépületek építésével, a sérült épületek helyreállításával, a használt lakások vásárlásával és a pénzbeli támogatásokkal kapcsolatban a támogatási szerződések jogszerű előkészítését, megkötését. Szakértői vélemények alapján szervezte a vállalkozási, intézményi kárenyhítéseket, és jogi tanácsadást nyújtott a rászorulóknak.

Az újjáépítési munkacsoport feladata volt a sérült, bontandó, felújítandó, újonnan építendő, vásárlandó ingatlanok, lakossági névjegyzékek, igényjogosultságok, vállalkozási, intézményi károk pontos nyilvántartásának kialakítása, vezetése, fogyatékolása, a lakosság kiértesítése, behívása nyilatkoztatásra és szerződéskötésekre – együttműködésben a jogi munkacsoporttal –, részvétel a lakossági panaszok kivizsgálásában.

A logisztikai munkacsoport teendője volt az újjáépítési kormányzati koordinációs központ működésének fenntartása, a beavatkozó állomány technikai, védő- és munkavédelmi eszközökkel való ellátása, a technikai eszközökön szükséges javítások koordinálása, közreműködés a karitatív felajánlások nyilvántartásában, az adományok átvételében, deponálásában, kiközvetítésében, az ingóságai kárenyhítések felügyelete.

Az újjáépítési kormányzati koordinációs központ működéséhez Devecseren kibérelték a Fenyőfa Panziót, amelyet berendeztek a szükséges informatikai és vezetési eszközökkel. Az így kialakított vezetési pont helyet adott az irányításhoz, a törzs munkájához, az eligazítások megtartásához, a kárt szen-

vedett lakosság jogi munkacsoport általi fogadásához, ügyfélszolgálati tevékenység ellátásához.

Az önkormányzatok közreműködése a védekezésben, újjáépítésben

Az önkormányzati választás eredményeit 2010. október 3-án hirdették ki, ezután léptek hivatalba a megválasztott polgármesterek. Az iszapkatasztrófa bekövetkezéséig még nem történt meg a beiktatásuk, a megbízólevelüket is egy hét elmúltával tudták átvenni, mégis azon nyomban a súlyos tragédia mentési, kárfelszámolási, települési feladatainak az élére álltak.

Az önkormányzatok azonnali szerepvállalása, haladéktalan rendeletalkotása nélkülözhetetlen. A polgármester és a képviselő-testületi tagok a helyi viszonylatban a legnagyobb társadalmi legitimitációjú személyek. Katasztrófa vagy veszélyhelyzet esetén a polgármester kötelezettségeit jogszabályok is előírják.

Devecser, Kolontár és Somlóvásárhely polgármesteri hivatalai központjai lettek a mentésnek, otthont adtak a központi irányítást végrehajtó katasztrófavédelmi szervezeteknek is, beleértve az operatív törzset, a helyreállítási-újjáépítési felügyelőt és újjáépítési munkacsoportját, valamint az újjáépítési kormányzati koordinációs központot is.

Kolontáron a képviselő-testület tagjai aktívan kivették a részüket bajbajutottak megsegítésében. A településen a halálos áldozatokat is követelő katasztrófa miatt feszült hangulat alakult ki, ennek kezelésében a polgármester és az önkormányzat többi munkatársa is példamutatóan vett részt. Az ügymenetet a jogszabályok figyelembevételével segítették. Az önkormányzat hatáskörébe tartozó feladatokat (rendeletalkotás, határozatok meghozatala) a szűkség szerinti egyeztetések után látták el.

Az ingóságok kárenyhítésében az önkormányzat volt az ügyintéző, a helyi viszonyok figyelembevételével mérlegelték a bejelentéseket és hozták meg a döntéseiket.

A mentés, a kitépítés, a bontások, az ingatlankár-enyhítési szerződések előkészítése és megkötése időszakában a polgármester és a képviselő-testület tagjai is a helyszínen voltak. Nehézséget okozott a kolontári ügyek intézésében, hogy a körjegyzőnek Pusztamiskére kellett kiköltöznie, és hónapokon keresztül ott látta el hivatalát, amíg elkészültek a szintén felújításra váró polgármesteri hivatal épület-karbantartási munkálatai.

Devecseren kezdetben szinte az egész polgármesteri hivatal szünetelteti kényszerült közigazgatási vezető szerepét, mert névleges és valós mentési központként működve szinte valamennyi alkalmazott a mentőrök kiszolgálását látta el. A közigazgatási feladatokhoz való visszatérésre a kárfelmérés, a károsultak nyilvántartásba vétele, az ingatlan-nyilvántartási feladatok megkezdhetősége érdekében az operatív törzs hívta fel a polgármester figyelmét.

Az önkormányzat adott helyet az operatív törzs *devecseri* operatív csoportjának a házasságkötő-teremben, illetve később a felügyelő újjáépítési munkacsoportjának a polgármester irodájában. *Devecseren* kétszázhetven lakóingatlan bontásáról döntöttek. A vörösiszap ezen a településen okozta a legnagyobb kárt, ezért a legtöbb és legösszetettebb feladatok is itt jelentkeztek.

A nagy területet érintő katasztrófa kezelése érdekében az állománynak sok információra, adatra volt szüksége. A hiányos nyilvántartások nehezítették az ingatlanok helyszíni beazonosítását. A tulajdoni lapokon több esetben a régi utcanevek szerepeltek, és a házszámok is eltértek. Ez a kezdeti időszakban az értékbecslések elvégzésénél okozott fennakadást.

A kárenyhítési lehetőségekből kifolyólag nemcsak a megrongálódott ingatlanokról kellett adatokat beszerezni, hanem az ország egész területéről a vásárolható épületekről is. Ezeket az adatokat a Takarnet-program segítségével rendelkezésre bocsátotta a földhivatal.

A kezdeti időszakban a megsérült ingatlanok és a lakosság kárának felmérésére a polgármester és a jegyző külön is intézkedett. A jegyző által létrehozott, a károsodott utcákat felkereső felmérők munkáját a polgármester átszervezte, azok más időpontban és összetételben indultak útnak.

A jogszabályok adta lehetőségek szerint történő kárenyhítési folyamatok elindulásakor az eltérő értelmezések miatt az önkormányzattól jó szándékú, de esetenként ellentmondásos információk is kikerültek a lakossághoz. Ezek nehézségeket okoztak a nyilatkozattételeknél és a szerződéskötéseknél, a bontásoknál, az ingósági kárenyhítéseknél.

Az önkormányzat képviselő-testülete megalkotta a helyi rendeleteket, határozatokat, az észlelt hiányosságok kiküszöbölése érdekében vagy a jogszabályi változások, a jogszabály-értelmezések és -pontosítások miatt azonban utólag módosította is őket.

Az ingósági kárenyhítés megszervezése kezdetén az újjáépítési kormányzati koordinációs központ által kiadott iratminták alapján az önkormányzatok elvégeztették a megrongálódott ingóságok lakossági összeírását, majd a begyűjtött, kitöltött adatlapokat az újjáépítési kormányzati koordinációs központ megküldte a települési jegyzőknek ellenőrzésre és igazolásra. *Devecser* jegyzője, illetve

a kolontári körtgyező hatáskör és illetékesség hiányában ezt nem tudta elvégezni. Az újjáépítési kormányzati koordinációs központ ezután megkérte a polgármestereket, hogy ellenőriztessék az ingóságai kárigények valóságátartalmát.

Az ingóságai kárigények rendezésére Devecser Város Önkormányzata jelentős idő elteltével alkotott rendeletet. Létrehozta az önkormányzati kárrendezési újjáépítési csoportot. Ennek előkészítő munkájával, az újjáépítési kormányzati koordinációs központtal és a BM OKF gazdasági főigazgató-helyettesével történő egyeztetések után az önkormányzat meghozta azokat a rendeleteit, amelyek a kormányhatározatokkal összhangban szabályozták az ingóságai kárenyhítés menetét.

Az önkormányzati vezetés, a polgármester, az alpolgármester és a hivatal dolgozói is folyamatosan részt vettek a mentés, helyreállítás, újjáépítés szervezésében, sokszor kötelezettségeiken túl is. A kért adatokat, dokumentumokat, eszközöket rendelkezésre bocsátották. Az ellentmondásos információk vagy intézkedések kiküszöbölésére az operatív törzs és az újjáépítési kormányzati koordinációs központ vezetői, a munkacsoport-vezetők folyamatosan egyeztettek az önkormányzati vezetőkkel, a megbeszélésekről emlékeztetők készültek, hasznos volt az önkormányzati összekötő munkába állítása is.

A *Magyar Bútor és Faipari Szövetség* segítette a bútorok pótlásának megszervezésében.

Az önkormányzatokkal és a károsultakkal a bútorok utalványozási és finanszírozási munkája gyorsan és rendben zajlott. Az új lakóparkba történő szállítások általában az épület birtokba vételének másnapján megtörténtek. A megrendeléseket, számlákat az újjáépítési kormányzati koordinációs központ folyamatosan ellenőrizte és ellenjegyezte.

Az önkormányzati kárrendezési újjáépítési csoport tevékenysége

A kihirdetett veszélyhelyzet során a nem lakóépületekben keletkezett további károk enyhítéséről szóló 1222/2010. (XI. 4.) kormányhatározat 1.1 pontjában meghatározott támogatási célok figyelembevételével megkezdődött a károsultak egyes vagyontárgyaiban bekövetkezett károk felmérése. Ennek érdekében Devecser Város Önkormányzata a 11/2011. (I. 14.) határozatával létrehozta az önkormányzati kárrendezési újjáépítési csoportot.

Ez kidolgozta a támogatási kérelemre vonatkozó nyomtatványt, ennek segítségével a *károsult személyek bejelentették*:

- a konyhakertekből be nem takarított terményekben és természetes személyek tulajdonában lévő, megrongálódott ingatlanon tartott, elhullott haszonállatokban keletkezett károk tételes felsorolását és a károsult által becsült értékét;
- a természetes személy, a károsult tulajdonában álló, a katasztrófában megsérült vagy megsemmisült gépjárművek megnevezését, a károsult által történő értékelését;
- a természetes személy tulajdonában lévő és a katasztrófa miatt károsodott lakóépületekben megsemmisült háztartási ingóságok (bútor, elengedhetetlenül szükséges háztartási eszközök) tételes felsorolását, a károsult által történő értékelését;
- az iszapkatasztrófa következtében megrongálódott lakóépületben bejelentett természetes személyek megsemmisült ruházatának és élelmiszereinek felsorolását, általuk történő értékelését.

A felméréskor a vörösiszap-katasztrófa károsultjai a kiadott űrlapon írták fel odalett használati tárgyaikat és azok becsült értékét. A katasztrófa utáni sokkhatás következtében sokan azt sem tudták összeírni, hogy milyen ingóságaik voltak. Az ily módon kitöltött kérdőívek kiértékelése – a felelősség súlya, a többszöri pótlólagos kárigények beadása stb. miatt – csak többször időcsúszással készülhetett el. A felmérőlapok összesítéséhez és kiértékeléséhez az önkormányzati karrendezési újjáépítési csoport csak a gépjárművek esetében alkalmazott külső kárszakértőt.

Problémát okozott, hogy a katasztrófa, illetve a mentési, mentesítési munkálatok elvégzésekor a haszonnövények megsemmisültek, a haszonállatok elpusztultak, további ingó vagyontárgyakat pedig szennyezett anyagként megsemmisítettek, vagy elszállítottak, így az ellenőrzésükre nem volt lehetőség. A kárigények felmérésekor a polgármesteri hivatal az egyes károsulti bejelentések szerint a hatósági nyilvántartások (népesség-nyilvántartás, gépjármű-nyilvántartás adatai) alapján ellenőrizte, hogy a károsult kérelmében feltüntetett személyek a katasztrófa időpontjában életvitelszerűen a kérdéses lakóingatlanban éltek-e, illetve ki a megrongálódott gépjármű tulajdonosa. Ez után az önkormányzat jegyzője igazolást állított ki a kárigény befogadásának tényéről, valamint a kéresemény időpontjában az érintett ingatlanokban élőkről.

Az 5/2010. (XII. 3.) BM rendelet és a hivatkozott kormányhatározat alapján Devescer Város Önkormányzat Képviselő-testülete 2011. március 4-én megalkotta a vörösiszap által 2010. október 4-én okozott katasztrófa károsultjainak a katasztrófaelhárítási célelőirányzat igénybevételével történő tá-

mogatásáról szóló 13/2011. (III. 4.) önkormányzati rendeletét, amelyet többször is módosítottak.

Az önkormányzati kárrendezési újjáépítési csoport áttekintette és ellenőrizte az egyes károsult kérelmeket.

2011. április 19-től kezdve az önkormányzati kárrendezési újjáépítési csoport az egyeztetett kérelmeket folyamatosan terjesztette be Devecser Város Önkormányzat Képviselő-testülete szociális és egészségügyi bizottságának elbírálásra és a támogatási szerződés alapjául szolgáló bizottsági határozat meghozatala céljából. A bizottság döntésének írásba foglalása után került sor a támogatási szerződések megkötésére, ennek alapján az önkormányzat a BM–OKF–önkormányzat közötti együttműködési támogatási megállapodásnak megfelelően igényelte a szükséges támogatási összeget a katasztrófaelhárítási célelőirányzat terhére.

Az 1053/2011. (III. 22.) számú határozatával a kormány a lakóépületben lévő háztartási ingóságok pótlása címén nyújtható támogatás mértékét a korábbi félmillióról egymillió forintra módosította, emiatt a helyi rendelet megfelelő szakaszát is meg kellett változtatni. Míg a korábbi kormányhatározat lehetővé tette a megrongálódott lakóépületbe bejelentettek ruhaneműjének és az élelmiszernek a pótlását, addig a módosítással a jogosultak köre kibővült a lakóépületbe be nem jelentett, de életvitelszerűen ott lakó személyekkel. A rendelet 2011. március 20-át mint jogvesztő határidőt állapította meg a támogatási kérelmek benyújtására.

Az újjáépítési kormányzati koordinációs központ írásban is tájékoztatta a polgármestereket, hogy a karitatív szervezetek egymás között felosztották a családokat, az eddigi támogatásukat is ennek fényében tették meg, illetve javasolta, hogy az önkormányzati kárrendezési újjáépítési csoport kérjen írásbeli kötelezettségvállalást minden karitatív szervezettől az egyes állampolgárok támogatásának mértékére. Ez lehetővé tette az átláthatóságot, illetve annak a kormányzati előírásnak a betartását, hogy a más forrásból megtérülő károkat be kell számítani az ingósági kárenyhítésbe is.

A jóváhagyott támogatási keretösszeg első részét a Belügyminisztérium 2011. június 10-én átutalta, így megkezdődhetett az egyedi folyósítás.

Az önkormányzati kárrendezési újjáépítési csoport összességében *ötszázkilencvenhat* esetben kötött pénzbeli vagy természetbeni ingósági kárenyhítésre szerződést, *háromszázharminchárom* bejelentett kárigényt kezelt, pénzbeli állami kárenyhítést *háromszázöt* esetben, természetbeni kárenyhítést, azaz bútorrellátást *százhetvenkét* alkalommal fogadott el és hagyott jóvá. A bizottság tizenhat állampolgár igényét utasította el.